



บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพราะสื่อการสอนช่วยในการนำเข้าสู่บทเรียน ดึงดูดความสนใจ เสริมคำอธิบาย เสริมทักษะและประสบการณ์ของนักเรียน และสื่อที่ครูใช้และใกล้ชิดตัวเด็กมากที่สุด คือ หนังสือแบบเรียนซึ่งเป็นสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ สามารถช่วยให้ผู้เรียนจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น จากงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาในการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดในเรื่องแบบเรียนพบว่า หนังสือเรียนมีปัญหาด้านการพิมพ์ ภาพประกอบมีน้อยและไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน (สมบุรณ์ เจตจำลอง, 2530 ; อมรรัตน์ สุดสวาท, 2534) ในเรื่องของภาพประกอบของหนังสือมักถูกมองข้ามไปทำให้หนังสือไม่ค่อยมีคุณภาพ (ชัยรัตน์ ชลวิณี, 2525) ดังนั้นการเลือกภาพมาประกอบสำหรับเนื้อเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือเรียนควรให้เหมาะสม เนื่องจากภาพสามารถสื่อความหมายอธิบายข้อความหรือเรื่องราวต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ช่วยให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนบทเรียนและจำเรื่องราวที่ได้เรียนดียิ่งขึ้น ในรายวิชาภาษาอังกฤษภาพยังเป็นประโยชน์มาก เมื่อนำมาให้เด็กเรียนเรียนคำศัพท์หรือประโยคต่าง ๆ แล้วครูสามารถใช้ภาพที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่ครูสอน ภาพที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ทำให้เกิดมโนทัศน์ได้ง่ายกว่าการใช้ถ้อยคำ ความคิดต่าง ๆ ก็เป็นนามธรรม เด็กจะเรียนรู้ได้ดีโดยอาศัยภาพ ภาพสามารถอธิบายสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวหรือเหตุการณ์ในอดีตได้

การนำภาพไปใช้ให้เกิดคุณค่าดังกล่าวกับผู้เรียน จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ เช่น แบบของภาพ ขนาดของภาพ สี ระยะเวลาในการดู จำนวนภาพที่ใช้ เป็นต้น แบบของภาพเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจและศึกษามากกว่าด้านอื่น ๆ ของภาพ เพราะภาพที่นำมาใช้มีหลายแบบ ซึ่งโนลตัน (Knowlton, 1966) ; วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2535) แยกตามลักษณะของภาพได้ 3 ประเภทคือ

1. Realistic Picture เป็นลักษณะภาพที่แสดงรายละเอียดตามความ

เป็นจริงหรือเหมือนจริงมากที่สุด ในการเสนอภาพประกอบข้อมูลต้องการเน้นเนื้อหาให้ชัดเจนขึ้น เช่น ภาพถ่ายเหมือนจริง ภาพเขียนเหมือนจริง เป็นต้น

2. Analogical Picture เป็นภาพที่มีรูปร่างตามความเป็นจริง แต่ใช้ในเชิงอุปมาอุปไมยหรือผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง เช่น ภาพการ์ตูนคล้ายของจริง ภาพการ์ตูนล้อเลียน ภาพการ์ตูนโครงร่าง เป็นต้น

3. Logical Picture เป็นภาพที่มีลักษณะค่อนข้างแสดงสาระในภาพในการสื่อความหมายได้ยาก แต่ไม่สามารถแทนในเรื่องรูปร่างลักษณะ ได้แก่ แผนภูมิ แผนภาพ แผนที่ เป็นต้น

ภาษาเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ความคิดของบุคคล โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางภาษาหนึ่งในองค์การสหประชาชาติ และยังเป็นภาษาสากลที่มีผู้ใช้สื่อความหมายทางด้านความคิดความเข้าใจมากเป็นอันดับสามในจำนวนภาษาที่ใช้กันอยู่ทั้งหมด (แนนน้อย เพียรสุขสวัสดิ์, 2526) และหลักสูตรทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบันได้กำหนดให้วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาเลือกวิชาหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนทุกแห่งได้จัดให้นักเรียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษในทุกโครงการเรียน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารทั่วโลกในขณะนี้ ดังที่ ลารี อี สมิธ (Larry E Smith, 2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษว่า "ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิวัติอุตสาหกรรม และยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอีกด้วย" ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยยังต้องอาศัยหนังสือภาษาอังกฤษในการศึกษาอ้างอิงเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนไทยจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน (2528) ได้ทำการศึกษาปัญหาการใช้เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษของอาจารย์ที่สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาขาดทักษะในการเรียนภาษาอังกฤษ คือ ฟังไม่เข้าใจ พูดได้น้อยความสามารถในการอ่านอยู่ในเกณฑ์ต่ำ รู้ศัพท์น้อยและไม่สามารถเขียนภาษาอังกฤษได้ถูกต้องตามควรแก่ระดับชั้น เมื่อนักเรียนจำคำศัพท์ไม่ได้ก็เป็นอุปสรรคสำคัญในการอ่าน คือ

อ่านแล้วไม่เข้าใจเพราะไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ในข้อความนั้น ๆ นอกจากนี้ยังไม่สามารถเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นไปตามสำนวนที่ต้องการ ปัญหาดังกล่าวเป็นบ่อเกิดของความล้มเหลวในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษอีกด้วย

การที่ผู้เรียนจะมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษนั้น ผู้เรียนจะต้องมีทักษะทั้ง 4 ด้านคือ ฟัง พูด อ่าน และ เขียนควบคู่ไปกับความรู้ความสามารถด้านองค์ประกอบทั้ง 3 ของภาษาอันได้แก่ เสียง คำศัพท์และไวยากรณ์ เป็นที่ยอมรับกันว่า "คำศัพท์" เป็นหัวใจสำคัญของภาษาอย่างหนึ่ง ดังที่ ดารณี อุทัยรัตนกิจ(2520) ได้กล่าวให้ความหมายของคำศัพท์ว่า ถ้าผู้ใดเรียนรู้คำศัพท์ที่มากพอเหมาะสมกับวัยของตน สามารถนำคำศัพท์นั้นไปใช้ได้ถูกต้อง คนๆนั้นก็จะสามารถเข้าใจความคิดของคนอื่นตลอดจนสื่อความหมาย แสดงความคิดความเข้าใจของตนให้ผู้อื่นได้ด้วย

คำศัพท์มีความสำคัญต่อความเข้าใจภาษามาก ซึ่งงานวิจัยของไวน์ยาร์ดและแมสซี (Vineyard and Massey, 1975) พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจภาษาและความชำนาญในการใช้คำศัพท์ เนื่องจากผู้เรียนต้องมีความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ และสามารถเลือกใช้ความหมายที่ถูกต้องจากคำอธิบายได้ งานวิจัยของรัสเซล (Russell, 1974) ได้เสนอแนะว่าความยากง่ายในการเขียนสะกดคำ การรู้ความหมายของคำมีความสัมพันธ์กันสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของแทรกซ์เลอร์ (Traxler, 1974); เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1964); กิบสัน (Gibson, 1975) พบว่าคะแนนการเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์เป็นสิ่งที่ทำนายผลสัมฤทธิ์ในการทดสอบทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนได้ จากการวิจัยของสุชา จันทรเอม(2509); พัชรวัลย์ โกวิทวาทิ(2515); จริยา อ่อนประไพ(2517) พบว่านักเรียนที่ได้คะแนนคำศัพท์สูงจะได้คะแนนความเข้าใจในการอ่านสูง เด็กที่เข้าใจคำศัพท์มากจะสามารถเดาความหมายของคำที่พบใหม่ได้

ทราเวอร์ส (Travers, 1970) กล่าวว่า เมื่อมนุษย์ได้รับข่าวสารจากการมอง (Visual information) และมนุษย์ต้องการเก็บข่าวสารนั้นไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป แต่

มนุษย์คงไม่สามารถจะจำหรือเก็บรายละเอียดไว้ได้ทั้งหมด สมองมนุษย์จึงมีการแปลงข่าวสารเป็นอะไรสักอย่างที่เหมาะสมเก็บไว้ในสมอง และพร้อมจะนำส่วนนั้นออกมาใช้เมื่อต้องการ มิงงานวิจัยของนักจิตวิทยาหลายท่านมีความคิดว่า "การเรียนรู้" ที่แท้จริงแล้วนั้นก็ คือ "การจำ" นั่นเอง เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่บุคคลต้องเก็บและจำเพื่อหาสาระและสิ่งที่เป็นความรู้ไว้ในสมอง แล้วพัฒนาไปสู่ความคิดการตัดสินใจที่จะตอบสนองสิ่งเร้านั้น ๆ

อัญชลี พลวงษ์(2535) กล่าวว่าความจำเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในชีวิตมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ต้องการมีการเรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ถ้าปราศจากความจำแล้วการเรียนรู้ทั้งหมดก็จะไม่มีประโยชน์โดยสิ้นเชิง เด็กในวัยเรียนต้องพึ่งพาความจำในการเรียนรู้และทำกิจกรรมของตน เนื้อหา วิชาทักษะที่เรียนผ่านไปแล้วเด็กจำเพื่อเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ใหม่ อย่างไรก็ตามก็เชื่อว่าสารที่มนุษย์ได้จากการมองเห็นมาจากสิ่งเร้าหลายแบบ เช่น คำ รูปภาพ ซึ่งงานวิจัยของเบิร์ดและเบนเนทท์(Bird and Bemnett, 1974) พบว่าการจำได้ในภาพนั้นสูงกว่าการจำในคำ ทั้งคำที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมทุกระดับอายุ โคเฮน(Cohen, 1973)สรุปผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจดจำในภาพนั้นจะทำให้ดีกว่าจดจำในคำ ซึ่งเขาอธิบายว่าการจดจำภาพเหมือนกับบันทึกภาพไว้ด้วยระยะเวลาสั้นๆ ส่วนการจำภาษานั้นเหมือนกับการบันทึกเทปกลับไปกลับมาหลาย ๆ เทียว

ชัยพร วิชชาวุธ(2518) กล่าวว่าเมื่อได้ให้ผู้รับการทดลองซึ่งเป็นนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา2516 ดูเฉพาะภาพ แล้วบอกคำที่เป็นคู่กับภาพนั้น ซึ่งวิธีนี้เป็นการทดสอบความจำโดยการระลึกในแบบของการระลึกตามตัวชี้แนะ (Cued recall) ซึ่งภาพจะเป็นตัวชี้แนะ (Cue) ให้ผู้รับการทดลองระลึกถึงคำที่เป็นคู่กับภาพและคำที่เป็นคู่กันนั้นเรียกว่าคู่สัมพันธ์ (Paired-associate) ตัวชี้แนะในคู่สัมพันธ์นี้เรียกว่าตัวเร้า(Stimulus) ส่วนตัวที่ได้จากการระลึกเรียกว่าตัวสนอง(Response) การใช้ภาพเป็นตัวแทนของคู่สัมพันธ์ให้ผลดีกว่าการใช้คำอย่างมีนัยสำคัญ และการใช้คำเป็นตัวหลังของคู่สัมพันธ์หรือตัวสนองตอบให้ผลได้ดีกว่าการใช้ภาพ เป็รื่อง กุมุท (2519) กล่าวว่าเมื่อใช้ภาพประกอบคำเพื่อเป็นสิ่งเร้าภาพจะช่วยในการจำคำได้ดีขึ้น ซึ่งระหว่างภาพกับคำนั้นภาพให้ผลสัมฤทธิ์ทางการจำดีกว่าคำ

ประเทิน มหาจันทร์(2531) กล่าวว่า การนำภาพมาใช้ประกอบการเรียนการสอนสำหรับเด็กแต่ละวัยนั้น มีความแตกต่างกันไปเพราะพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยไม่เหมือนกัน นักเรียนอายุน้อยจะชอบดูการ์ตูนและเมื่อมีพัฒนาการสูงขึ้น อายุมากขึ้น จะชอบภาพที่มีลักษณะเหมือนจริงมากขึ้นด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะที่มีการพัฒนาเป็นขั้น ๆ โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1(อายุ 11-13 ปี) อยู่ในช่วงที่มีเหตุผล(The stage of reasoning) จะแสดงรายละเอียดได้เหมือนจริงมากขึ้น รู้จักการวิเคราะห์แสงเงาและวาดภาพเป็นสามมิติได้ แต่ยังสามารถแยกแยะได้เป็น 2 พวก คือ

1. พวกที่วาดของจริงให้เหมือนทั้งด้านรูปร่าง แสงเงาและสี
2. พวกวาดจากความคิด ซึ่งจะเน้นส่วนสำคัญต่าง ๆ เกินความเป็นจริง แสดงความเคลื่อนไหวในภาพตามความคิดของตน

จากการวิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการที่วก 431/2537 พบว่าหนังสือเรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533 นั้น ภาพที่ใช้มีทั้ง 3 ประเภท คือ

1. Realistic Picture ส่วนใหญ่จะเป็นภาพถ่าย ภาพวาดเหมือนจริง
2. Analogical Picture ซึ่งได้แก่ ภาพการ์ตูน
3. Logical Picture ซึ่งได้แก่ ภาพแผนที่ แผนภาพ แผนภูมิ

สำหรับเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งหมายถึงเด็กที่มีอายุระหว่าง 11-13 ปี เด็กในวัยนี้จะวาดภาพออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ภาพเหมือนจริง ผู้วิจัยจึงได้เลือกภาพถ่ายและภาพวาดเหมือนจริง เนื่องจากเป็นภาพที่พบมากในหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ
2. ภาพที่เกินความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงได้เลือกภาพการ์ตูนเนื่องจากเด็กวัยนี้จะวาดภาพส่วนต่างๆ ผิดไปจากความเป็นจริง ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของการ์ตูนที่มักจะเขียนในลักษณะที่ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง

ในการเรียนคำศัพท์วิชาภาษาอังกฤษนั้น ถ้าครูใช้สื่อการสอนที่เป็นภาพจะทำให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น รายละเอียดของภาพในแบบต่างๆ มีส่วนในการที่จะกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียนการสอนด้วย เนื่องจากภาพได้ถูกสร้างขึ้นมาจาก

องค์ประกอบต่างๆที่แสดงให้เห็นถึงรูปร่าง รูปทรง สี ความซับซ้อนของสิ่งที่เห็นภายในภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เพราะระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นระดับการศึกษาแรกที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 บรรจุวิชาภาษาอังกฤษไว้ ฉะนั้นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึงเหมาะสมที่จะเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงผลของชนิดของภาพ 3 แบบ คือ ภาพถ่าย ภาพวาดเหมือนจริงและภาพการ์ตูนที่มีต่อการระลึกคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษให้เหมาะสมกับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของชนิดของภาพ 3 ชนิด คือ ภาพถ่าย ภาพวาดเหมือนจริงและภาพการ์ตูนที่มีต่อการระลึกคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่เรียนคำศัพท์จากภาพถ่าย ภาพวาดเหมือนจริงและภาพการ์ตูนจะระลึกคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้แตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำศัพท์ที่คัดเลือกมาเป็นคำศัพท์ที่เป็นคำนาม และคำนามนั้นเป็นรูปธรรมสามารถสร้างเป็นภาพประกอบการสอนได้เท่านั้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538
2. ภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชนิด คือ ภาพถ่าย ภาพวาดเหมือนจริง ภาพการ์ตูน

3. บทเรียนที่สร้างขึ้นเป็นบทเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่คัดเลือกมาจากหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาอังกฤษและเป็นคำศัพท์ที่เป็นคำนามสามารถสร้างเป็นภาพใช้ประกอบการสอนได้ จำนวน 25 คำ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ
- 3.1 คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ เช่น porcupine(เม่น) iguana(กิ้งก่า)
 - 3.2 คำศัพท์เกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ เช่น dalaccas(ระกำ) sesbans (ดอกแค) pomgranates(ทับทิม)
 - 3.3 คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ เช่น files(ตะไบ) pliers(คีม)
4. การจำที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการทดสอบความจำโดยการระลึก (Recall)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาพถ่าย หมายถึง ภาพที่ได้จากการถ่าย โดยมีสีเหมือนความเป็นจริงตามธรรมชาติ
2. ภาพวาดเหมือนจริง หมายถึง ภาพที่เขียนขึ้นโดยใช้ต้นฉบับจากภาพถ่าย ใช้สีไม้ระบายให้มีขนาด สัดส่วนและสีให้เหมือนในภาพถ่าย
3. ภาพการ์ตูน หมายถึง ภาพที่ทำจากต้นฉบับภาพถ่าย ใช้สีไม้ระบายแต่มีลักษณะของภาพต่างไปจากภาพถ่ายและภาพวาดเหมือนจริงตรงที่ภาพการ์ตูนมีรายละเอียดลดน้อยลง
4. การระลึก หมายถึง ความสามารถของกลุ่มตัวอย่างในการการระลึกถึงภาพและคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ได้เรียนมา โดยให้ดูภาพแล้วระลึกได้ว่าภาพที่ปรากฏนั้นตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษคำใด โดยวัดจากแบบทดสอบหลังเรียนทันที

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางการพัฒนาภาพในหนังสือแบบเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
2. ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเลือกภาพมาประกอบการเรียนการสอน